

Lägesrapport om åtgärdsplan mot desinformation

2018/19:FPM55

Utrikesdepartementet

2019-08-01

Dokumentbeteckning

JOIN (2019) 12

Gemensamt meddelande till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén:
Lägesrapport om åtgärdsplan mot desinformation

Sammanfattning

Den 5 december 2018 presenterades EU-kommissionen och EU:s höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik en åtgärdsplan mot desinformation för ett samordnat svar från EU:s sida kring utmaningen om desinformation.

Åtgärdsplanen baserades på en hotbildsanalys och syftade till att förbättra EU-institutionernas förmåga att upptäcka, analysera och avslöja desinformation, stärka en samordnad och gemensam respons, engagera den privata sektorn, samt att öka medvetenheten och förbättra samhällets motståndskraft.

Den 14 juni 2019 presenterade kommissionen och utrikesrepresentanten en rapport om de framsteg som gjorts i kampen mot desinformation och om de viktigaste lärdomarna av Europaparlamentsvalet. Rapporten visar att åtgärdsplanen mot desinformation och valpaketet har bidragit till att bekämpa desinformation och skydda Europaparlamentsvalets integritet. Samtidigt slår rapporten fast att mer måste göras för att skydda EU:s demokratiska processer och institutioner.

Regeringen har sedan tidigare välkomnat åtgärdsplanen och åtgärdernas genomförande. Regeringen instämmer även i rapportens övergripande slutsatser om att det krävs gemensamma ansträngningar från EU-institutionerna och medlemsstaterna samt näringslivet för att motverka hoten från desinformation. För en mer utförlig bakgrund till ärendet hänvisas till faktapromemoria 2018/19:FPM26.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Sedan 2015 har EU aktivt arbetat för att möta de utmaningar som desinformationshoten medför. Redan samma år beslutade Europeiska rådet att inrätta arbetsgruppen East Stratcom inom den Europeiska utrikes tjänsten, detta med det primära syftet att motverka Rysslands desinformationskampanjer. Under 2016 antogs den gemensamma ramen mot hybridhot, 2018 antogs det gemensamma meddelandet om ökad motståndskraft och stärkt kapacitet att motverka hybridhot, vilket också inkluderade åtgärder för att hantera desinformation.

Europeiska rådet uppmanade i juni 2018 utrikesrepresentanten och kommissionen att senast i december 2018 presentera en handlingsplan med specifika förslag för ett samordnat svar från EU:s sida på utmaningen med desinformation. Den 12 september 2018 presenterade kommissionen åtgärder för att garantera fria och rättvisa val till Europaparlamentet (det så kallade valpaketet).

Den 5 december 2018 presenterade utrikesrepresentanten och kommissionen åtgärdsplanen mot desinformation som innehöll åtgärder inom fyra pelare, sinsemellan kompletterande. De fyra pelarna bestod av åtgärder för att 1) förbättra EU-institutionernas förmåga att upptäcka, analysera och avslöja desinformation, 2) stärka samordnad och gemensam respons på desinformation, 3) engagera den privata sektorn i kampen mot desinformation, 4) öka medvetenheten och förbättra samhällets motståndskraft.

1.2 Förslagets innehåll

Den 14 juni 2019 presenterade Kommissionen och utrikesrepresentanten i ett gemensamt meddelande sin lägesrapport om åtgärdsplanen mot desinformation. I rapporten konstateras att EU har etablerat ett robust ramverk för att koordinera arbetet mot desinformation och att det arbetet sker i överensstämmelse med de europeiska värderingarna och grundläggande rättigheter. Även om det är för tidigt att dra några säkra slutsatser om desinformationens omfattning och inverkan på valet, bedömer rapportförfattarna att arbetet för att skydda valet till Europaparlamentet i enlighet med valpaketet och åtgärdsplanen har bidragit till att avskräcka från attacker och avslöja desinformation. I rapporten understryks också att arbetet inom EU bidragit till att en rad andra aktörer i samhället som t.ex. journalister, faktagranskare, forskare och det civila samhället liksom

1. En förbättrad förmåga att upptäcka, analysera och avslöja desinformation

Enligt lägesrapporten har EU:s förmåga att upptäcka, analysera och avslöja desinformation samt att genomföra samordnade insatser, förbättrats bland annat genom systemet för tidig varning (RAS). Systemet har enligt rapporten visat sig bidra till närmare samverkan mellan europeiska och nationella myndigheter men också underlättat för samverkan med externa parter som t.ex. G7 och NATO. Kommissionen och utrikesrepresentanten har stärkt arbetet inom relaterade arbetsområden och bland annat ökat finansiering och bemanning av East Stratcom Task Force.

2. Plattformsföretagens uppförandekod

Lägesrapporten noterar vidare att privata nätplattformar som Facebook, Google och Twitter är viktiga källor för information för allmänheten i EU, därmed spelar de även en betydande roll i spridningen av desinformation.

Efter att kommissionen uppmanat plattformsföretagen att öka sina ansträngningar mot desinformation införde de i oktober 2018, tillsammans med ett antal programvaruföretag och annonsbranschen, en självreglering i form av en uppförandekod. Enligt rapporten har uppförandekoden medfört förbättringar inom flera områden. Plattformsföretagen har ökat sin övervakning av annonsplaceringar för att minska attraktionen för innehåll som syftar till desinformation. Politisk annonsering har blivit synligare och mer transparent och det finns ett mer systematiskt arbete för att minska risken för manipulation i form av falska konton etc. Men trots dessa och andra åtgärder från bolagen måste de göra mer för att effektivt bekämpa desinformation, enligt rapporten. Det gäller bland annat tillgången till data och samarbetet med t.ex. faktagranskare och andra delar av forskar- och civilsamhället.

Kommissionen kommer återkomma med en mer utvecklad utvärdering av uppförandekoden före årets slut.

3. Att öka medvetandet och motståndskraften hos allmänheten

Rapporten redovisar en rad initiativ som lanserats av EU-institutionerna för att öka allmänhetens medvetenhet om risken för desinformation. Informationsmöten och informationsmaterial har bland annat riktats mot ungdomar och mot journalister. Kommissionen, parlamentet och utrikestjänsten har också samarbetat för att producera och distribuera information om hur EU fungerar och för att avslöja missvisande beskrivningar eller myter om EU och dess funktionssätt. För första gången arrangerade kommissionen under våren 2019 en medie- och informationskunnighetsvecka, med evenemang både i Bryssel och i medlemsstaterna. Arbetet för att öka samarbetet mellan europeiska nätverk av faktagranskare har också pågått med aktiviteter som bland annat finansieras från forskningsprogrammet Horisont 2020 och infrastrukturprogrammet CEF.

4. Arbetet för att skydda valet till Europaparlamentet

Med anledning av valet till Europaparlamentet i maj 2019 beskrivs i lägesrapporten även de åtgärder som kommissionen vidtagit för att skydda valets integritet och öka samhällets motståndskraft mot desinformation, särskilt med valpaketet. Enligt lägesrapporten har åtgärderna bland annat bidragit till en förbättrad samordning mellan valmyndigheter, bättre skydd mot cyberhot samt ökad öppenhet om politisk annonsering. Dessutom har det pågått ett arbete för att klargöra hur dataskyddsförordningen ska tillämpas i samband med val.

1.2.1 Lägesrapportens slutsatser

Kommissionen och utrikesrepresentanten konstaterar i lägesrapporten att den samordnande ansatsen på EU-nivå bidragit till att EU är bättre förberett för att stå emot desinformation. En preliminär analys av valet till Europaparlamentet visar att arbetet bidrog till att avskräcka från attacker och avslöja desinformation. Samtidigt konstateras att ett effektivt skydd av demokratiska processer och institutioner från desinformation och manipulation är en långsiktig utmaning som kräver kontinuerliga insatser.

Som en konsekvens understryks behovet av fortsatta gemensamma ansträngningar från EU-institutionerna och medlemsstaterna för att upptäcka, analysera och avslöja desinformationskampanjer och öka beredskapen för att hantera desinformation på EU-nivå och nationell nivå. Enligt rapporten kommer Europeiska utrikestjänsten och kommissionen tillsammans med medlemsstaterna att ytterligare stärka samarbetet för RAS, bland annat för att utforma mer gemensamma metoder för analys. Kommissionen kommer under hösten 2019 att utvärdera nätplattformarnas arbete för att genomföra principerna i uppförandekoden och kommer också rapportera specifikt om genomförandet av valpaketet.

Lägesrapporten i sig har ingen verkan på svenska regler.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Inga budgetära konsekvenser förutses med anledning av lägesrapporten om åtgärdsplanen mot desinformation. För tidigare bedömningar om själva åtgärdsplanens budgetära konsekvenser hänvisas till faktapromemoria 2018/19:FPM26.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar lägesrapporten om åtgärdsplanen mot desinformation. Regeringen instämmer även i lägesrapportens övergripande slutsatser om behovet av fortsatta gemensamma ansträngningar från EU-institutionerna och medlemsstaterna sam näringslivet för att upptäcka, analysera och avslöja desinformationskampanjer och öka beredskapen för att hantera desinformation på EU-nivå och nationell nivå.

Regeringen välkomnar de åtgärder som Europeiska utrikestjänsten och kommissionen aviserat för att ytterligare stärka samarbetet inom systemet för tidig varning. Regeringen inväntar även kommissionens rapport om hur det så kallade valpaketet genomförts och uppförandekodens effekt.

Regeringen understryker vikten av att allt arbete mot desinformation inom EU ska ske med strikt iakttagande av EU:s grundläggande värderingar om yttrandefrihet, ett oberoende medielandskap och demokratiska processer.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

I samband med Europeiska Rådets möte den 20 juni noterades lägesrapporten om åtgärdsplanen mot desinformation och det Europeiska Rådet efterlyste fortsatta insatser för att öka medvetenheten, öka beredskapen och öka motståndskraften mot desinformation i våra demokratier.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är ännu inte kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Lägesrapporten om åtgärdsplanen mot desinformation har inte skickats på remiss.

3 Förslagets förutsättningar

2018/19:FPM55

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Inte aktuellt då det rör sig om ett meddelande.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Inte aktuellt då det rör sig om ett meddelande.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

4.2 Fackuttryck/termer

Desinformation: I EU-institutionernas definition avses med desinformation bevisligen oriktiga eller missvisande uppgifter som skapas, presenteras och sprids för att uppnå ekonomisk vinning eller avsiktligt vilseleda allmänheten, och som kan orsaka skada för allmänheten. I begreppet skada för allmänheten ingår bl.a. hot mot de demokratiska processerna och mot kollektiva nyttigheter som unionsmedborgarnas hälsa, miljö eller säkerhet. Satir, parodi och oavsiktliga fel och tydligt markerade partiska nyheter och kommentarer klassas inte som desinformation.